

Новини НАТО

На правильному шляху

Хоча далеко не все ще зроблено, країни – члени НАТО вітають рішучі зусилля України досягти амбітних цілей, окреслених у Плані дій.

(Див. стор. 3)

Під час засідань у Мадриді та Брюсселі у червні ц.р., міністри закордонних справ та міністри оборони країн – членів НАТО обговорили нові завдання НАТО та проаналізували успішність втілення ініціатив, спрямованих на забезпечення трансформації НАТО та вдосконалення військового потенціалу організації.

(Див. стор. 10)

Зміст

Співпраця Україна – НАТО:

- 3 Міністри вітають успіхи України
- 4 Інтерв'ю Володимира Горбуліна
- 7 Зосередження уваги на ключових галузях співпраці

Актуальні питання НАТО:

- 10 Засідання міністрів закордонних справ та міністрів оборони
- 11 У центрі уваги – Афганістан та Ірак
- 13 Стаття з часопису «НАТО Ревю»

Новини Центру інформації та документації НАТО

Добрий початок

Протягом останніх кількох місяців Україна активно працювала у напрямі втілення положень Плану дій Україна – НАТО та щорічного Цільового плану на 2003 рік у рамках Плану дій. Зусилля стосовно запровадження необхідних реформ набули доброго старту, і міністри закордонних справ та міністри оборони країн – членів НАТО привітали цей процес, проводячи у червні засідання Комісії Україна – НАТО.

Широкомасштабна інформаційна кампанія, спрямована на зміцнення громадської підтримки щодо прагнення країни стати повноправним членом євроатлантичної спільноти та у перспективі вступити до НАТО, розглядається як ключовий елемент цих зусиль. Центр інформації та документації НАТО в Україні має змогу суттєво сприяти цьому процесові. Ми і надалі підтримуватимемо інформаційні заходи в регіонах України, де розуміння НАТО й досі залишається недостатнім. Дуже важливо забезпечити населення України достовірною інформацією, необхідною для ухвалення обґрунтованих рішень щодо майбутньої інтеграції України до євроатлантичних структур. Сприяння розвитку громадянського суспільства є іншим вагомим елементом загального процесу реформ. У цьому контексті Центр інформації та документації НАТО в Україні усіляко підтримуватиме створення загальноукраїнського Інформаційного центру з питань євроатлантичної інтеграції під керівництвом громадських організацій, який матиме незалежну інформаційну стратегію.

До кінця 2003 року багато чого залишається зробити у цьому напрямі, але поки що дозвольте побажати усім гарних літніх відпусток.

Мішель ДЮРЕ
Директор

Календар подій¹:

26 вересня, Херсон	Семінар «Сприйняття НАТО в регіонах: міфи та реальність».
6 жовтня, Київ	Семінар «Парламентський вимір щорічного Цільового плану» (за участю членів Північноатлантичної асамблеї).
Жовтень, Київ	Семінар «Інформування про НАТО – роль національних та регіональних громадських організацій в країнах, запрошених вступити до Альянсу».

¹ Дати проведення заходів уточнюватимуться.

*Друковані примірники видання «Новини НАТО» та інших публікацій НАТО, а також доступ до документів з питань безпеки в електронному вигляді можна отримати, звернувшись до Центру інформації та документації НАТО в Україні:
04119, Київ, вул. Мельникова 36/1, тел.: 38 (044) 246 86 16 / 17, факс: 38 (044) 246 86 22, ел. пошта: nidc@ukrpack.net
Новини НАТО, переклади українською мовою тижневої хроніки заходів, які проводить НАТО, офіційних заяв для преси та інших публікацій також містяться в електронному форматі на веб-сторінці НАТО за адресою:*

www.nato.int/ukraine

*Зірочкою позначені посилання на таку зноску:
Туреччина визнає конституційну назву – Республіка Македонія.

На правильному шляху

Виступаючи перед журналістами під час спільної прес-конференції з міністром закордонних справ України Анатолієм Зленком по завершенні засідання Комісії Україна – НАТО, яке проходило у Мадриді 3 червня ц.р., Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон заявив: «Країни – члени НАТО вітають рішучі зусилля України, спрямовані на досягнення амбітних цілей, окреслених у Плані дій. Це сприятиме втіленню прагнення України цілковито інтегруватися у євроатлантичну спільноту. Україна, безсумнівно, на правильному шляху».

Анатолій Зленко зазначив, що його надихнув той факт, що Україна та НАТО спромоглися піднести свої відносини на якісно новий рівень з часу проведення у Празі засідання на рівні міністрів закордонних справ у листопаді минулого року. Він також висловив переконання, що це стане стимулом для України подвоїти зусилля, щоб забезпечити якомога скоріше успішне виконання цілей, передбачених Планом дій.

Міністри взяли до уваги звіт нещодавно проведеного піврічного засідання, під час якого було проаналізовано запровадження Плану дій Україна – НАТО та щорічного Цільового плану на 2003 рік, ухвалених у Празі. У звіті зроблено висновок, що хоча чимало роботи ще попереду, Україна досягла відчутного прогресу. Численні законотворчі ініціативи сприяють розвиткові засад політичної, економічної та оборонної реформ. Окрім того, в Україні створено кілька урядових структур, покликаних здійснювати контроль за досягненням цілей реформ. Було висловлено впевненість, що до кінця 2003 року Україна продовжуватиме послідовно та впевнено просуватися до втілення цілей реформ, щоб забезпечити досягнення суттєвого прогресу вже до наступного піврічного аналізу, який планується здійснити у грудні ц.р.

Міністр оборони України Володимир Шкідченко зі своїми колегами з країн – членів Альянсу взяв участь у засіданні Комісії Україна – НАТО, яке проходило у Брюсселі 12 червня ц.р. Обговорення відбулося навколо успіху щодо запровадження оборонної реформи і втілення у

життя безпекових аспектів Плану дій та щорічного Цільового плану, а також демократичних реформ, що, як зазначив лорд Робертсон у вступному слові під час відкриття засідання, «становлять основоположну передумову досягнення честолобного прагнення євроатлантичної інтеграції, яке Україна поставила собі за мету».

Тексти офіційних заяв, виданих за підсумками засідань Комісії Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони, містяться на веб-сторінці за адресою: www.nato.int/ukraine

Інтерв'ю Володимира Горбуліна

Володимир Горбулін – радник Президента України з питань національної безпеки та Голова нещодавно утвореного Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України – одного з кількох органів державного рівня, що здійснює координацію

співробітництва між Україною та НАТО. Відносини між Україною та НАТО суттєво просунулися вперед внаслідок ухвалення міністрами закордонних справ України та НАТО Плану дій Україна – НАТО під час саміту у Празі у листопаді 2002 року. Цей документ забезпечує рамки для активізації консультацій та поглиблення співпраці з політичних, економічних, військових та оборонних питань.

Новини НАТО (Н.Н.): Окрім забезпечення стратегічних рамок для існуючого та майбутнього співробітництва між Україною та НАТО, План дій має визначити стратегічні цілі та пріоритети України на шляху до втілення її мети цілковито інтегруватися до євроатлантичних структур безпеки. Якими ви вбачаєте основні завдання України щодо здійснення цього процесу?

Володимир Горбулін (В.Г.): План дій по суті є довготерміновою програмою, спрямованою на підготовку України до інтеграції в євроатлантичну спільноту, а в перспективі – членство в НАТО. Як нова демократія, що перебуває у процесі формування, Україна повинна подолати низку перешкод на цьому шляху.

Чимало стратегічних цілей та пріоритетів, яких має бути досягнуто, насправді не пов'язані виключно з питаннями безпеки або оборони, а є

більш всеохоплюючими і стосуються засад внутрішньої та зовнішньої політики України. У документі визначено необхідність розбудови демократії, що потребує досягнення збалансованості між різними гілками влади та проведення судової реформи, забезпечення сталого розвитку ринкової економіки, а також сприяння розвитку вільного громадянського суспільства й соціальної захищеності та добробуту населення.

Стисло кажучи, Україна потребує широкомасштабних внутрішніх перетворень. У цьому контексті мені пригадуються слова Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона, який з нагоди п'ятиріччя Особливого партнерства між Україною та НАТО заявив у Києві: «Врешті-решт, усе залежить від самої України».

Н.Н.: У щорічному Цільовому плані визначено конкретні внутрішні заходи, які повинні бути втілені Україною, а також спільні заходи Україна – НАТО, що мають виконуватися щороку з метою забезпечення досягнення цілей, передбачених Планом дій. Якими ви бачите основні пріоритети України на 2003 рік?

В.Г.: Ключовим пріоритетом співпраці між Україною та НАТО залишатиметься забезпечення ефективнішого розподілу фінансових та людських ресурсів з метою підтримки необхідних заходів. Втім, понад 80 відсотків заходів, передбачених щорічним Цільовим планом на 2003 рік, становлять внутрішні заходи України. Це істотний обсяг нелегкої «домашньої роботи».

Цього року найбільш пріоритетним питанням є ухвалення нових законодавчих актів або внесення змін до чинного законодавства, яке має більш повною мірою віддзеркалювати прагнення України інтегруватися до євроатлантичних структур. Необхідно терміново розпочати втілення конституційної та політичної реформ, ґрунтуючись на демократичних стандартах та верховенстві права. У перспективі це дасть змогу привести політичну систему України у відповідність до міжнародних стандартів та виробити більш ефективну модель влади. Що стосується конкретно галузі безпеки та оборони, нині триває

напружена робота з розробки Концепції національної безпеки та Воєнної доктрини.

Якщо зосередитися на військовій сфері, слід відзначити потребу негайно провести загальнонаціональний оборонний огляд. У цьому контексті Україна має цілком використати механізми Процесу планування та огляду сил, розробленого для країн-партнерів, щоб забезпечити подальший розвиток та втілення у життя Державної програми реформування та розвитку збройних сил.

Внаслідок цих реформ Збройні сили України мають перетворитися на більш ефективну структуру під належним демократичним контролем, здатну не лише забезпечувати територіальну цілісність держави, але й брати участь у міжнародних гуманітарних, миротворчих місіях та операціях із врегулювання криз, а також протистояти терористичній загрозі. Нещодавнє рішення України розмістити контингент у складі міжнародних стабілізаційних сил в Іраку стало свідченням готовності України бути активною учасницею таких важливих багатонаціональних місій.

Нам також необхідно активізувати зусилля у напрямі розв'язання соціальних проблем, що виникають внаслідок військової реформи та скорочення збройних сил шляхом втілення у життя ініціатив із конверсії військових баз та перепідготовки звільнених військовослужбовців.

В економічній сфері нашими основними пріоритетами залишатиметься досягнення прозорості та приведення економіки України у відповідність до стандартів Світової організації торгівлі (СОТ) стосовно практики ведення бізнесу та торгівлі. Це створить передумови, необхідні для вступу України до СОТ, а також більш привабливий клімат для іноземних інвесторів. Україна потребує чітких та прозорих механізмів регулювання підприємницької діяльності, а також ефективних засобів боротьби з відмиванням грошей та корупцією.

Врешті-решт, усі кроки, які вживаються з метою виконання Плану дій Україна – НАТО, а також практичні заходи, визначені у щорічному

Цільовому плані, мають бути предметом державного нагляду для забезпечення їх ефективного та послідовного виконання. Протягом першого півріччя чимало зусиль було спрямовано на те, щоб створити в Україні належні структури. Я особисто, очолюючи Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції, намагатимуся робити усе можливе для досягнення цієї мети.

Н.Н.: Як ви можете охарактеризувати успіх, якого було досягнуто цього року?

В.Г.: Минуло лише шість місяців з початку виконання Плану дій, отже, попереду ще багато роботи. Втім, моя оцінка успіху, досягнутого Україною дотепер стосовно виконання Цільового плану на 2003 рік, є цілком позитивною. Відчутних результатів удалося досягти як у плані адміністративних аспектів, так і щодо змісту виконаної роботи. Таку думку підтвердили і міністри країн – членів НАТО під час нещодавніх неофіційних консультацій на найвищому рівні, які проходили у Вашингтоні, а також зустрічей міністрів у рамках червневих засідань Комісії Україна – НАТО.

Н.Н.: Яку конкретно роль має відігравати Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції?

В.Г.: Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції є однією із структур, покликаних здійснювати на національному рівні контроль та координацію співпраці між Україною та НАТО. Створений на початку цього року, Центр є дорадчим органом при Президентові України, однак його повноваження значно ширші й виходять за межі суто консультативної функції.

Центр розробляє проекти у галузі стратегічного планування з метою вироблення послідовної політики з питань, пов'язаних з процесом євроатлантичної інтеграції держави. Він також керує роботою Національних координаторів у справах співробітництва Україна – НАТО. На виконавчому рівні однією з функцій Центру також є поліпшення координації запровадження заходів, спрямованих на досягнення мети України інтегруватися до євроатлантичних структур

Міністри оборони країн – членів НАТО та України обговорюють досягнення у галузі оборонної реформи та реформи сектора безпеки. Брюссель, 12 червня 2003 року

шляхом визначення пріоритетів, послідовності та обсягів фінансування, яке має бути спрямоване на підтримку основних галузей співпраці з євроатлантичними структурами. Центр також бере участь у вдосконаленні чинного законодавства України з метою приведення його у відповідність до проголошеної мети євроатлантичної інтеграції.

Н.Н.: Не могли б ви стисло описати, які органи були створені в Україні для здійснення контролю співпраці з НАТО і яким чином їхня роль відрізняється від ролі вашого Центру?

В.Г.: На стратегічному рівні діє Державна рада з питань євроатлантичної інтеграції, яку очолює Президент України. До її складу входять Прем'єр-міністр, Голова Верховної Ради та голови чільних національних структур, які опікуються втіленням у життя мети євроатлантичної інтеграції України на політичному, економічному, безпековому та правовому рівнях.

На виконавчому рівні, як я зазначив раніше, функціонує Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції, який відіграє координуючу роль. Департамент оборонної і оборонно-промислової політики та військово-технічної співпраці, нещодавно утворений при Секретаріаті Кабінету Міністрів України, також покликаний відігравати координуючу роль. До того ж в усіх ключових міністерствах та відомствах були створені спеціальні відділи, які мають здійснювати керівництво співпрацею між Україною та НАТО у їхніх відповідних галузях.

Н.Н.: Протягом майже десятирічної історії відносин Україна – НАТО ви були чільною фігурою в українських владних структурах. Якими, на вашу думку, є основні здобутки партнерства?

В.Г.: Підсумовуючи зроблене за минулі роки, можна виділити кілька важливих етапів на шляху України до євроатлантичної інтеграції.

Відносини між Україною та НАТО почали розвиватися у 1991 році, коли невдовзі після набуття державної незалежності Україна стала учасницею Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) – попередниці чинної Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП). Наступний важливий крок був зроблений у 1994 році, коли Україна першою серед держав СНД приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру».

Не можна не згадати підписання у 1997 році Хартії про Особливе партнерство, яка піднесла відносини Україна – НАТО на новий рівень. У документі відбито взаємні політичні зобов'язання сторін на найвищому рівні. Підписання Хартії також ознаменувало початок проведення регулярних політичних консультацій та привело до створення Комісії Україна – НАТО (КУН) – органу, що спрямовує співпрацю у дусі нових партнерських відносин, а в Україні розроблено Державну програму співпраці з НАТО, яка має підкріплювати втілення у життя положень Хартії.

У 2002 році відповідно до президентської ініціативи Рада національної безпеки та оборони України проголосила про намір України в перспективі вступити до НАТО. Це прагнення віддзеркалене також у рішенні КУН від травня 2002 року стосовно поглиблення та розширення відносин Україна – НАТО. Шість місяців потому у Празі був ухвалений План дій Україна – НАТО та щорічний Цільовий план на 2003 рік у рамках Плану дій, який є дороговказом до євроатлантичної інтеграції України.

Консультації Україна – НАТО на найвищому рівні у Вашингтоні

Під час неформальних консультацій на найвищому рівні, які проходили у Вашингтоні 4 та 5 травня ц.р. за участю чільних міністрів оборони та високопосадових осіб з України та окремих країн – членів НАТО, а також провідних фахівців у галузі безпеки та оборони, обговорювалися питання оборонної реформи. Обговорення відбувалося навколо тем оборонної реформи в Україні та запланованого оборонного огляду, а також стосовно того, яким чином країни – члени НАТО могли б сприяти просуванню цього процесу.

*Протягом минулого року
у наших відносинах
виникли істотні труднощі,
однак більшість із них
вдалося подолати*

Виступаючи на відкритті конференції, організованій НАТО та Центром стратегічних і міжнародних досліджень, Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон привітав зусилля, яких Україна доклала з часу Празького саміту для розв'язання складних проблем, які стоять на порядку денному реформ, що загалом сприяло суттєвому поліпшенню клімату у відносинах між Україною та НАТО. «Не є таємницею, що протягом минулого року у наших відносинах виникли істотні труднощі. На щастя, більшість із них нині вдалося подолати завдяки тому, що український уряд виявив рішучість стосовно втілення у життя проголошеної мети інтегруватися до євроатлантичних структур», – сказав лорд Робертсон.

Лорд Робертсон, зокрема, висвітлив успішну роботу, яка проводиться під егідою Спільної робочої групи з питань оборонної реформи у напрямі поліпшення прозорості у галузі

оборонного планування та укладання бюджетів, а також зміцнення демократичного контролю над збройними силами. Він також відзначив поточний проект, що нині втілюється у Прикордонних військах України, як свідчення ухвалення Україною більш всеосяжного підходу до реформи сектора безпеки, охоплюючи нетрадиційні загрози у галузі безпеки, такі як тероризм та організована злочинність.

Підтримка з боку командування НАТО

Після здійснення реорганізації структури військового командування НАТО (див. стор. 10) Командування ОЗС НАТО на Атлантиці було перетворене на стратегічне командування, яке опікуватиметься питаннями трансформації та вдосконалення оперативної сумісності між збройними силами Альянсу і нині має назву «Об'єднане командування з питань трансформацій». У цій новій якості командування НАТО, яке розташоване у США, і надалі надаватиме допомогу Україні та іншим країнам-партнерам у їхніх намаганнях втілити у життя цілі оборонної реформи та підвищити рівень оперативної сумісності.

У цій статті ми розглядаємо роль, яку відіграло Командування ОЗС НАТО на Атлантиці щодо сприяння оборонній реформі в Україні.

Одним із завдань Командування ОЗС НАТО на Атлантиці було надати Україні допомогу щодо її участі у програмі НАТО «Партнерство заради миру» (ПЗМ) і Процесі планування та огляду сил (ППОС). Його представники також брали участь практично в усіх аспектах діяльності Спільної робочої групи з питань оборонної реформи.

Процес планування та огляду сил у рамках ПЗМ – це процес оборонного планування, який повинен забезпечити основу для визначення та оцінки сил і засобів, які можуть бути надані для проведення багатонаціональних тренувань, навчань та операцій за участю підрозділів з країн — членів Альянсу. Фахівці Командування ОЗС НАТО на Атлантиці також надавали допомогу у застосуванні механізмів ППОС у рамках

Офіційне відкриття емблеми новоутвореного Об'єднаного командування НАТО з питань трансформації

оборонної реформи в Україні, охоплюючи широке коло питань, серед яких – політика в оборонній галузі, встановлення демократичного контролю над збройними силами, державна політика стосовно співпраці у рамках ПЗМ, а також управління ресурсами в оборонному секторі. З метою полегшення розповсюдження технічної та військової документації серед українських військових підрозділів, які визначені для участі в операціях ПЗМ, а також надання такої інформації українським урядовим установам, залученим до співробітництва між Україною та НАТО, у грудні 2002 року група фахівців Командування ОЗС НАТО на Атлантиці відвідала Київ для вивчення можливості відкриття в Україні Центру документації ПЗМ, для чого був розроблений відповідний проект. Очікується, що на початку осені 2003 року буде підписана відповідна технічна угода.

Представники Командування ОЗС НАТО на Атлантиці також надавали фахові консультації, намагаючись сприяти запровадженню реформи Військово-морських сил України. У травні 2002 року група міжнародних експертів під проводом Атлантичного командування НАТО відвідала штаб ВМС України у Севастополі, щоб допомогти чільним посадовцям ВМС України краще зрозуміти історію НАТО, а також політику Альянсу та програми й заходи, які запроваджує НАТО. Це зробило можливим проведення у вересні 2002 року більш широкомасштабного візиту, під час якого

представники Атлантичного командування НАТО спільно з українськими офіцерами ВМС розробили документ, що мав визначити «роль та завдання», де окреслено спрямованість процесу трансформації, яка має перетворити українські ВМС на високоефективні та боєздатні сили, спроможні відігравати адекватну роль у плані гарантування безпеки та стабільності у Європі. Концепції та ідеї, викладені у документі, слугуватимуть основою для майбутніх досліджень та аналізу розвитку українських ВМС. На зразок співпраці Атлантичного командування НАТО з ВМС України подібна робота запроваджуватиметься і в інших видах збройних сил.

Атлантичне командування НАТО також перебрало на себе провідну роль у плані вироблення юридичної основи співпраці між Україною та НАТО, долучившись до розробки Угоди про підтримку сторони, що приймає, та Угоди про стратегічні авіаперевезення. Перший документ, підписаний у Києві у липні 2002 року, нині знаходиться на ратифікації у Верховній Раді України. У ньому визначаються можливості надання Україною допомоги країнам – членам Альянсу у разі надзвичайної ситуації, кризи або конфлікту. Угодою про стратегічні авіаперевезення, яку планується підписати наприкінці літа 2003 року, визначаються політика та механізми залучення української транспортної авіації під час операцій під проводом НАТО.

Співпраця між Атлантичним командуванням та Україною значною мірою сприяла загальному успіху партнерства між Україною та НАТО. Взаємна довіра та розуміння, які вдалося зміцнити протягом останніх кількох років, створять надійний фундамент майбутнього розвитку плідних та значущих взаємовідносин між новим Об'єднаним командуванням з питань трансформації та Україною у рамках Плану дій Україна – НАТО.

Візит Наукового комітету НАТО в Україну

На запрошення українських властей з 24 до 28 червня ц.р. члени Наукового комітету НАТО відвідали Україну, де проводилася широкомасштабна програма заходів. Цей візит став нагодою обговорити та зміцнити добрі стосунки, які склалися між науковими колективами країн – членів НАТО та України протягом багатьох років. Перший грант НАТО був вручений українському науковцеві у рамках Наукової програми НАТО у 1991 році, й відтоді Україна є другою країною після Росії за рівнем участі у Науковій програмі НАТО.

Окрім власне засідання Наукового комітету НАТО, що вперше відбулося за участю представників семи країн, яким було запропоновано вступити до Альянсу, члени Комітету взяли участь у засіданні Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань співробітництва у галузях науки та довкілля, яке проходило у Києві 25 червня ц.р. Цю Спільну робочу групу започатковано у травні 2000 року з метою активізації співробітництва між Україною та НАТО у галузі науки. Засідання Комітету відбуваються щорічно, але це було перше засідання, яке проводилося на рівні Наукового комітету у повному складі. Обговорення точилися навколо стану поточної співпраці між Україною та НАТО у галузі науки та з питань подолання проблем сучасного суспільства. Здійснено також аналіз актуальності цієї співпраці згідно з національними пріоритетами України. Іншим ключовим питанням на порядку денному було

представлення нової спрямованості Наукової програми НАТО, у рамках якої у майбутньому планується приділяти більше уваги завданню із подолання нових викликів та загроз у галузі безпеки.

Під час перебування у Києві члени Наукового комітету НАТО відвідали інститути та лабораторії, а також взяли участь у семінарі для молодих науковців, так званому «семінарі для лідерів майбутнього», який мав на меті заохотити обговорення важливих тем. Порушувалося, зокрема, питання про значення розробок та досліджень для розвитку промисловості; завдання біотехнології у галузі захисту від тероризму; а також екологічні питання, які є особливо актуальними для України, а саме: наслідки чорнобильської катастрофи та значення оборонної реформи для розв'язання екологічних проблем.

Україна є другою країною після Росії за рівнем участі у Науковій програмі НАТО

Члени Наукового комітету також відвідали Севастополь, де проводився семінар, основною темою якого були перспективи наукової співпраці між Україною та НАТО на прикладі проекту, який мав сприяти розв'язанню проблем екосистеми Чорного моря. Потім вони здійснили візит до Інституту біології південних морів та Військового океанаріуму.

Співпраці між Україною та НАТО у галузях науки та довкілля присвячено окремий випуск Інформаційного бюлетеня Наукової та суспільної програми НАТО, спеціально підготовленого до візиту представників Наукового комітету НАТО в Україну. Примірники публікації українською мовою можна отримати в Центрі інформації та документації НАТО.

Нова командна структура та потенціал НАТО

Під час засідання, яке проходило у Брюсселі 13 червня ц.р., міністри оборони країн – членів НАТО зробили подальший крок щодо запровадження ініціатив, затверджених під час Празького саміту, ухваливши широкомасштабну реформу командної структури НАТО та проекти із розбудови дієздатних та спроможних до оперативних розгортань Сил швидкого реагування НАТО.

Нова структура військового командування віддзеркалює потребу у менших за чисельністю, гнучкіших та здатних до оперативних розгортань силах, які би ліпше відповідали вимогам нових місій НАТО. Кількість командувань було зменшено з 20 до 11, а їхні обов'язки перерозподілені. Нині усі оперативні штаби підпорядковуватимуться Об'єднаному командуванню з питань операцій, розташованому у штабі ВГК ОЗС НАТО у Європі в Бельгії. Нове Об'єднане командування з питань трансформацій наглядатиме за перебігом вдосконалення військового потенціалу сил НАТО і замінить Командування ОЗС НАТО на Атлантиці, що існувало раніше. Нове командування буде розташоване у Норфолку, штат Вірджинія (США).

Концепція розбудови Сил НАТО швидкого реагування повинна забезпечити розвиток дієздатних, багатонаціональних Сил швидкого реагування, до складу яких входитимуть сухопутні, військово-морські та військово-повітряні підрозділи. Цей крок також має стати стимулом для подальших поліпшень загального військового потенціалу країн – членів Альянсу. Очікується, що вже наприкінці цього року буде впроваджено початковий оперативний потенціал цих сил, а до жовтня 2006 року вони будуть цілком боєздатними.

Міністри також привітали суттєвий успіх, досягнутий у плані втілення в життя цілей, окреслених у Празькому зобов'язанні щодо вдосконалення потенціалу. Вони також висловили задоволення з приводу згоди окремих країн – членів Альянсу підписати багатонаціональні угоди, які мають на меті забезпечити НАТО належним потенціалом у галузі авіа- та морських перевезень на далекі відстані.

Зустріч у Мадриді сприяє подоланню розбіжностей

Після розбіжностей, що виникли між країнами – членами НАТО стосовно Іраку, міністрам країн – членів Альянсу з успіхом удалося виправити ситуацію під час зустрічей в Мадриді 3 червня ц.р., на яких було здійснено аналіз виконання рішень, ухвалених на Празькому саміті, що проходив у листопаді минулого року з метою запровадження трансформації Альянсу та поліпшення оборонного потенціалу для забезпечення здатності НАТО протистояти новим загрозам у галузі безпеки. Вони привітали нещодавно ухвалені рішення про роль НАТО у командуванні Міжнародними силами сприяння безпеці на території Афганістану та підтримку Польщі щодо виконання її ролі у рамках Стабілізаційних сил в Іраку, засвідчивши готовність НАТО сприяти встановленню безпеки та стабільності у районах криз (див. стор. 11). Ці ініціативи вперше в історії НАТО виводять Альянс поза географічні межі Європи.

Виступаючи на прес-конференції, Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон наголосив, що Альянс пройшов випробування після Праги. Це

стосується розбіжностей між країнами – членами щодо Іраку, потреби зміцнити оборону Туреччини за складних обставин, невідкладних завдань щодо трансформації Альянсу, які були поставлені в Празі, зусиль, спрямованих на практичне втілення нових стратегічних взаємовідносин між НАТО та ЄС, забезпечення здатності протистояти загрозам у галузі безпеки та підтримання стабільності поза межами традиційної зони відповідальності Альянсу. Оцінивши успіх, досягнутий з усіх цих питань попри

Твердий консенсус щодо майбутнього трансатлантичних відносин

певну напруженість, він зазначив, що міністри дійшли висновку, що «НАТО пережило бурю, вийшовши з неї у хорошому стані». Вирішальні рішення, ухвалені протягом останніх кількох місяців, довели «твердий консенсус щодо майбутнього трансатлантичних відносин, який ґрунтується на баченні, сформульованому у Празі».

Після засідання Ради був проведений робочий обід за участю міністрів закордонних справ семи країн, запрошених наступного року стати членами НАТО, під час якого обговорювалася підготовка до вступу.

Міністри країн НАТО також зустрілися з колегами з країн ЄС, щоб під час цієї зустрічі обговорити

розвиток відносин між НАТО та ЄС. Історичні рішення, затверджені у грудні минулого року, які забезпечили формальну основу для розвитку співпраці між двома організаціями у галузях врегулювання криз та запобігання конфліктам, дали змогу Європейському союзу наприкінці березня перебрати на себе командування військовою операцією НАТО на території колишньої Югославської Республіки Македонія*. Розробляється також узгоджена позиція стосовно безпеки та стабільності на території західних Балкан. Привітавши створення Групи НАТО – ЄС з питань військового потенціалу, міністри наголосили на тому, що зусилля двох організацій, спрямовані на вдосконалення потенціалу, мають бути послідовними та взаємодоповнючими.

3 та 4 червня ц.р. також відбулися засідання за участю міністрів країн-партнерів. Під час засідання Комісії Україна – НАТО міністри країн – членів НАТО привітали успіх, досягнутий Україною щодо втілення у життя положень Плану дій Україна – НАТО та щорічного Цільового плану на 2003 рік (див. стор. 3). У рамках засідання Ради Росія – НАТО (РРН) було здійснено обмін думками щодо ролі цього органу у плані гарантування євроатлантичної безпеки. Учасники засідання також відзначили відчутний прогрес у розвитку практичної співпраці з часу заснування Ради рік тому. У рамках засідання РЕАП представники 46 країн-членів також обговорили поточні питання безпеки, зокрема, терористичну загрозу, а також втілення ініціатив, затверджених у Празі з метою підвищення ефективності партнерства та забезпечення його актуальності за умов нинішнього середовища безпеки.

НАТО перебирає на себе командування силами в Кабулі

На прохання країн – членів Альянсу, які нині виконують провідну роль у здійсненні командування міжнародною миротворчою місією на території Афганістану, НАТО ухвалило рішення перебрати на себе командування, координацію та планування операції Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) у Кабулі з серпня ц.р. Особовий

(© ISAF)

склад НАТО діятиме під прапором МССБ та продовжуватиме функціонувати відповідно до мандата ООН і на основі чинних та майбутніх резолюцій ООН.

НАТО вже відіграло вагомий роль у плануванні у рамках операцій МССБ, а понад 95 відсотків військ у складі МССБ були надані країнами – членами НАТО. Основною метою розширення підтримки з боку НАТО є забезпечення послідовності та розв'язання проблем, що походять від необхідності щопівроку призначати нову країну, яка перебрала б на себе командування операцією.

Особовий склад НАТО діятиме під прапором МССБ та відповідно до мандата ООН

Додаткова підтримка полягатиме у забезпеченні функціонування штабу військ на театрі, призначення командувача силами та здійснення стратегічного командування, координації та управління з боку штабу ВГК ОЗС НАТО у Європі. Політичне управління та координація, які нині є однією із функцій провідних країн у рамках МССБ, у майбутньому здійснюватиметься Північноатлантичною радою у взаємодії з країнами – не членами НАТО, які надають свої війська до складу МССБ.

Україна підтримує діяльність МССБ, надаючи коаліційним військам дозвіл на переліт над її територією для забезпечення їх розгортання на території Афганістану. Дотепер було здійснено 8000 таких рейсів.

Надання підтримки Польщі щодо її місії в Іраку

НАТО погодилося надати підтримку Польщі щодо здійснення нею управління сектором Стабілізаційних сил в Іраку. Допомога з боку НАТО стосуватиметься таких питань, як формування сил, тилове забезпечення, зв'язок та розвідка. У зв'язку з цим Генеральний секретар НАТО наголосив: «Йдеться не про присутність НАТО в Іраку, а суто про допомогу Польщі з боку Альянсу».

Тим часом було припинено розгортання сил та засобів Альянсу на території Туреччини, а саме: літаків спостереження, комплексів ППО та засобів захисту від хімічної й біологічної зброї, які були надіслані до країни на випадок можливого нападу з боку Іраку.

А 5 червня ц.р. у Верховній Раді України відбулося голосування, на якому було ухвалено рішення відрядити 1800 українських військово-службовців до складу багатонаціональних сил під командуванням Польщі, засвідчивши таким чином готовність України відігравати активну роль у гарантуванні стабільності у світі. До того ж кілька країн НАТО та країн-партнерів погодилися надати війська до складу миротворчого контингенту.

Трансформація НАТО

Лорд Робертсон аналізує значення Празького саміту і завдання, які стоять перед Альянсом.

Лорд Робертсон є Генеральним секретарем НАТО

Ефективність будь-якої організації визначається не тим, як вона функціонує у сприятливих умовах, а тим, як вона реагує на труднощі. У період після Празького саміту Альянсу довелося вирішувати питання, стосовно яких члени НАТО не мали спільного бачення, і проводити складні переговори, спрямовані на узгодження різних національних позицій.

На початку 2003 року відбулися непрості обговорення щодо надання підтримки Туреччині для оборони у разі можливого нападу з боку Іраку. Однак складні переговори з метою досягнення консенсусу є засадничим механізмом існування Альянсу. Незважаючи на розбіжності в поглядах щодо Іраку як в Європі, так і по той бік Атлантики, незважаючи на масові акції протесту і вибори, що наближаються в деяких країнах НАТО, членам Альянсу вдалося досягти консенсусу стосовно надання Туреччині допомоги в обороні проти загрози, що надходить від Іраку.

До того ж і в цьому випадку головним предметом узгодження був час надання допомоги, а не сутність питання. Незважаючи на розбіжність позицій, члени Альянсу ще раз підтвердили своє відповідальне ставлення до зобов'язань, визначених договором, і готовність до їх виконання. Звичайно, бажано було б вирішити проблему швидше і без суперечок, але найважливішим є кінцевий результат. До того ж після обговорення питань планування швидко було прийнято рішення щодо доправлення відповідних ресурсів до Туреччини.

У наступні місяці й роки членам Альянсу, безперечно, ще не раз доведеться докласти зусиль для забезпечення консенсусу при вирішенні важких питань. Навіть за часів холодної війни країни НАТО досить часто мали розбіжності у своїх поглядах. Як полюблив говорити колишній Генеральний секретар НАТО лорд Каррінгтон, на відміну від радянського блоку, країни НАТО співають гармонійно, але не в унісон. Саме демократична різноманітність поглядів давала і дає НАТО можливість ефективно працювати в добрі й важкі часи, і саме завдяки такому підходу в період, що минув з 11 вересня,

члени Альянсу змогли досягти консенсусу у багатьох важливих питаннях.

Досягнення консенсусу

По-перше, члени НАТО узгодили свої погляди щодо нових загроз і своє бачення найефективніших засобів реагування на них. Тероризм і поширення зброї масового знищення є двома головними загрозами XXI сторіччя. Члени Альянсу визнали це, коли після нападів 11 вересня прийняли рішення про задіяння Статті 5. Ще раз вони підтвердили свою позицію, коли надіслали контингенти до Афганістану для боротьби з Аль-Каїдою і режимом Талібан. Тому в 2002 році нарешті закінчились багаторічні дебати з приводу того, чи може і чи повинне НАТО діяти «поза межами території країн Альянсу».

На Празькому саміті було зроблено ще один важливий крок щодо узгодження наших позицій. Ми прийняли нову військову концепцію оборони проти тероризму, в якій зазначається, що наші сили мають бути спроможними «стримувати і протистояти діяльності терористів та забезпечувати захист від них», і повинні робити це там, де цього вимагатимуть наші інтереси. Альянс вже підтвердив цю позицію через надання допомоги голландсько-німецькому командуванню Міжнародних сил сприяння безпеці, які зараз перебувають в Кабулі.

Ми також пройшли через довгий процес досягнення консенсусу щодо засобів реагування на загрозу поширення зброї масового знищення. У Празі лідери країн НАТО узгодили свої позиції щодо необхідності вдосконалення механізмів виявлення ЗМЗ, забезпечення збройних сил країн НАТО кращими засобами захисту від дії такої зброї, та надання підтримки цивільним структурам у надзвичайних ситуаціях. Глави держав та урядів НАТО також започаткували технічно-економічне дослідження стосовно забезпечення Протиракетної оборони НАТО з метою вивчення можливостей захисту території, збройних сил та населених пунктів країн НАТО від усього спектра загроз.

Ми досягли консенсусу щодо військових ресурсів, необхідних для протистояння новим загрозам. Під час саміту в Празі лідери держав Альянсу

погодились, що необхідно реформувати командну структуру НАТО, аби зробити її більш оперативною і спроможною до швидкого розгортання. Члени Альянсу також зобов'язалися вжити заходів для вдосконалення основних складових сучасних операцій: зокрема, стратегічного транспортного забезпечення, оперативної сумісності та зброї високої точності. Деякі країни НАТО виконуватимуть ці завдання самостійно, інші вирішили об'єднатися в групи задля досягнення кращого результату в подоланні слабких місць. Важливо, що ці зобов'язання є конкретними і чітко визначеними, що полегшить контроль за процесом виконання зазначених завдань. Тому Зобов'язання щодо посилення військової спроможності, прийняті на Празькому саміті, стали дуже важливим кроком на шляху адаптації військової спроможності європейських союзників до вимог XXI сторіччя.

НАТО повинне діяти поза межами території країн Альянсу

Ще одним важливим досягненням у цій галузі стало прийняте в Празі рішення щодо створення Сил реагування НАТО (СРН). Це найсучасніше військово-формування забезпечить спроможність Альянсу швидко і ефективно реагувати на нові загрози. СРН дадуть можливість справедливіше розподілити ризики через задіяння більшої кількості країн НАТО до проведення операцій, а не лише до діяльності з подолання наслідків конфліктів. СРН, що об'єднують кращі сили з країн по обидва боки Атлантики, відіграють роль своєрідного каталізатора процесу трансформації всіх збройних сил країн НАТО. І з цього питання консенсус був досягнутий надзвичайно швидко.

Трансформація Альянсу

До подій 11 вересня передбачалося, що головною темою Празького саміту буде розширення НАТО. Але проголошення рішення щодо запрошення семи нових країн до Альянсу стало лише одним з багатьох питань на порядку денному саміту, який значною мірою було присвячено трансформації НАТО. Однак існує цілковита згода між членами Альянсу щодо питання розширення, яке і після приєднання семи нових членів наступного року залишатиметься

стратегічним імперативом. Розширення НАТО, разом із розширенням Європейського союзу, допоможе процесу консолідації Європи як єдиного простору безпеки. Це стане великим кроком до перетворення Європи на континент, звідки ніколи не буде надходити загроза війни.

Деякі експерти з питань безпеки висловлювали сумніви щодо спроможності НАТО функціонувати ефективно за наявності великої кількості членів Альянсу. Безперечно, відтепер за більшим столом члени Північноатлантичної ради будуть висловлювати більше поглядів. Але, як свідчить досвід попередніх раундів розширення НАТО, більше поглядів не обов'язково означає більше суперечок. Жодна із запрошених країн не може похвалитися вражаючим військовим потенціалом, проте кожна з них володіє певними ресурсами, які мають цінність для НАТО. Ще важливіше те, що вони принесуть із собою ентузіазм, готовність при потребі взяти на себе ризик, і розуміння важливості постійного трансатлантичного Альянсу. НАТО, що базується на таких міцних політичних засадах, залишатиметься ефективною організацією незалежно від кількості членів.

Події 11 вересня перетворили тероризм з внутрішнього питання на проблему міжнародної безпеки. Тому члени Альянсу приділили особливу увагу співпраці з 27 країнами-партнерами у протистоянні цій загрозі. План дій Партнерства проти тероризму, узгоджений у Празі, визначає конкретні напрямки діяльності у цій галузі. Зусилля, спрямовані на надання допомоги партнерам у проведенні національних реформ і вирішенні проблем безпеки, повинні сприяти викоріненню глибинних причин тероризму і запобігати його поширенню в інших країнах.

За минулий рік особливої динаміки набула співпраця НАТО із одним з особливих партнерів – з Росією. Після нападів 11 вересня члени Альянсу і Росія швидко усвідомили, що вони стоять перед спільною загрозою і більше не можуть дозволити собі серйозних суперечок з інших питань, зокрема, розширення НАТО. Усвідомлення цього зробило можливим створення у травні минулого року Ради НАТО – Росія. Це також відіграє роль стимулу для конструктивної співпраці в межах цього форуму з широкого спектра питань безпеки, зокрема, в боротьбі з тероризмом і запобіганні поширенню зброї масового знищення.

Відразу після Празького саміту, в грудні минулого року, ми вийшли на новий етап офіційного формулювання засад нашої співпраці з Європейським союзом у галузі врегулювання кризових ситуацій і запобігання конфліктам. Раніше, попри те, що дві організації успішно співпрацювали у цій галузі, особливо під час відвернення загрози громадянської війни в колишній Югославській Республіці Македонія* в 2001 році, ми не могли інституційно оформити наші відносини. Тепер ситуація змінилась.

Нова угода між НАТО і ЄС може трансформувати не лише структури європейської безпеки, але і трансатлантичні відносини. Європейський союз отримав можливість використовувати ресурси НАТО в своїх операціях, що відповідатиме інтересам країн по обидва боки Атлантики. ЄС зможе використати свій потенціал важливого чинника безпеки. І якщо він поступово перебере від НАТО основну відповідальність за забезпечення стабільності на Балканах, Сполучені Штати зможуть використати свої сили для виконання інших нагальних завдань. Відтак ми зможемо справедливіше розподілити тягар відповідальності між США і новою, удосконаленою Європою.

Загалом ми пройшли вражаюче довгий шлях за час, що минув після 11 вересня. Ми домоглися суттєвого узгодження поглядів на нові загрози, що стоять перед нами, і на засоби реагування на них; на внесок, який зможуть зробити нові члени Альянсу в нашу спільну справу; на необхідність співпрацювати з країнами-партнерами і нашим стратегічним партнером – Європейським союзом. Однак зрозуміло, що ми не можемо задовольнитися досягнутим.

Майбутні завдання

Насамперед НАТО та її члени мають насичений порядок денний, що відповідає різним зобов'язанням, які були проголошені на саміті в Празі. Це стосується підвищення ефективності зусиль, спрямованих на боротьбу з тероризмом, зокрема, йдеться про поглиблення співпраці з партнерами. Це також стосується і завдань усіх 19 держав НАТО відповідно до Зобов'язань щодо посилення військової спроможності, кожне з яких є принципово важливим для довгострокової ефективності й авторитету НАТО.

По-друге, ми маємо завершити оформлення наших відносин з Європейським союзом. Ми відразу почали працювати над впровадженням грудневої

«Зоряна палата» штаб-квартири НАТО: після приєднання до Альянсу семи нових країн члени Північноатлантичної ради будуть висловлювати більше різних поглядів за столом засідань. (© NATO)

угоди, в межах якої особлива увага приділяється передачі командування місією НАТО в колишній Югославській Республіці Македонія* Європейському союзу. Але довгострокові перспективи нашої співпраці виходять далеко за межі врегулювання кризи на Балканах. І ці перспективи розширюватимуться разом з розширенням цих двох організацій, які матимуть 19 спільних членів.

По-третє, ми маємо подвоїти зусилля, аби заручитися підтримкою якомога ширших кіл громадськості. Однією з особливостей сучасного середовища безпеки є швидкі зміни в політиці безпеки і відповідних інституціях. Ці зміни відбуваються швидше, ніж зміни у поглядах і сприйнятті громадськості. Тому завдання роз'яснення ролі НАТО та його діяльності стає дедалі складнішим. Тож ми маємо докласти якомога більше зусиль, аби забезпечити громадське розуміння і підтримку нового НАТО.

Події 11 вересня і проблема Іраку свідчать про те, що ми перебуваємо на перехідному етапі. Середовище безпеки змінюється так само, як і наше реагування на нього і один на одного. Важливо на цьому етапі зберегти і зміцнити ті цінності, що дали нам можливість досягти сьогоdnішнього рівня і зробити значний внесок у безпеку, процвітання і добробут. Тобто йдеться про нашу спільну трансатлантичну культуру взаємної довіри, допомоги і співпраці.

Ця стаття було вперше опубліковано у щоквартальному Інтернет-виданні "НАТО Ревю", яке ви можете знайти українською мовою за адресою: www.nato.int/review

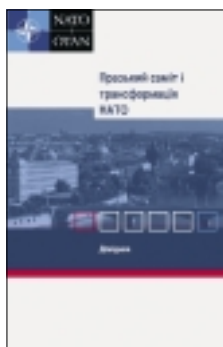
Пропонуємо диски, на яких міститься англійська, українська та французька версії «Плану дій Україна – НАТО», «Довідника НАТО» та усіх чотирьох випусків часопису «НАТО Ревю» за 2002 рік.

«НАТО після Праги» – стисло висвітлює найважливіші рішення, які були ухвалені на Празькому саміті.

«Празький саміт і трансформація НАТО» – оглядає ухвалені рішення та містить тексти офіційних заяв та декларацій.

«Хроніка НАТО» (NATO Update) – це щотижневє електронне видання, яке публікується на веб-сторінці НАТО і має на меті у стислому вигляді висвітлювати події та заходи, що відбуваються в НАТО.

Українську версію ви можете знайти за адресою:
<http://www.nato.int/docu/update/index.htm>

Новини НАТО – це щоквартальне видання, яке має на меті висвітлювати перебіг співробітництва між Україною та НАТО паралельно з актуальними темами НАТО. Статті, що тут друкуються, не обов'язково представляють офіційну позицію або політику НАТО загалом або урядів окремих країн-членів.

Редактор: Вікі Нільсен, факс: + 32 2 707 4579

Видається: Відділом громадської дипломатії штаб-квартири НАТО, В-1110, Брюссель, Бельгія.

© НАТО